

Designing a Model of Military Education Based on the Ideas of Imam Khamenei with a Thematic Analysis Approach

Reza Shahgholian Ghahfarokhi¹ | Majid Mohammadi*²

1. PhD in Strategic Sciences, Higher National Defense University, Tehran, Iran.

Email: asmaghs77@gmail.com

2. Instructor at Imam Hussein Guards Officer Training University. Email: firoozi@imanreza.ac.ir

Volume info

Vol. 34
Series: 71
Summer 2026

Article Type

Research Paper

Article History

Received:
23 November 2025

Revised:
29 December 2025

Accepted:
29 December 2025

Published:
23 July 2026

ISSN – E-ISSN

ISSN: 8901-1857

E-ISSN: 2821-1685

Abstract

Efficient and committed human capital is the most important pillar of defense and deterrence authority in the Islamic Republic of Iran. Considering the strategic position of the Commander-in-Chief of the Armed Forces in guiding the armed forces, explaining his views is a sure road map for organizational excellence. The present study aims to identify the components and indicators of military education and design a comprehensive model based on the intellectual system and statements of Imam Khamenei. This research is developmental-applied in terms of purpose and qualitative in terms of approach. The statistical population included all the general statements and policies of the Supreme Leader (may God protect him) related to the field of military and defense education. Data were collected using documentary method and coded and analyzed using thematic analysis technique. Based on the data analysis, 54 primary codes were identified, which were categorized as a comprehensive theme in the form of 3 themes of organization and military training. The main dimensions of the extracted model include military knowledge, military morale, and military readiness. The results show that military education in the Supreme Defense-Military School has been more than mere skill training. The extracted model shows that desirable military training should focus on the training and training of a 'military force on the level of the Islamic Revolution'. This model can be used as a strategic basis for reviewing educational texts, policy-making of military academic centers, and evaluating the performance of commanders in the armed forces.

Keywords: Model, military education, thought, Imam Khamenei, theme analysis.

Cite this Paper: Shahgholian Ghahfarokhi R & Mohammadi M. (2026). Designing a Model of Military Education Based on the Ideas of Imam Khamenei with a Thematic Analysis Approach. Journal of The Research in Islamic Education Issues. 34(71), 123-143

Publisher: Imam Hossein University.

© The Author(s).

تصميم نموذج تدريب عسكرى بناء على أفكار الإمام خامنئى مع نهج التحليل الموضوعى

رضا شاهقلىان قهفرخى^١ | مجيد محمدى^{٢*}

١. دكتوراه فى العلوم الاستراتيجية، جامعة الدفاع الوطنى العليا، طهران، إيران Email: dr.rshahgholian@ihu.ac.ir

٢. مدرب فى جامعة تدريب ضباط الحرس الإمام الحسين (ع) Email: mj.mohammadi.ai@gmail.com

الْمُلَخَّص

رأس المال البشرى الفعال والملتزم هو أهم ركيزة لسلطة الدفاع والردع فى الجمهورية الإسلامية الإيرانية. بالنظر إلى الموقع الاستراتيجى لقائد القوات المسلحة فى توجيه القوات المسلحة، فإن شرح آرائه يعد خارطة طريق مؤكدة للتميز التنظيمى. تهدف الدراسة الحالية إلى تحديد مكونات ومؤشرات التعليم العسكرى وتصميم نموذج شامل يستند إلى النظام الفكرى وتصريحات الإمام خامنئى. هذا البحث مطبق على التطوير من حيث الهدف ونوعى من حيث النهج. شملت الإحصاءات جميع البيانات العامة والسياسات للقائد الأعلى (حفظه الله) المتعلقة بمجال التعليم العسكرى والدفاعى. تم جمع البيانات باستخدام الطريقة الوثائقية وتميزها وتحليلها باستخدام تقنية التحليل الموضوعى. استناداً إلى تحليل البيانات، تم تحديد ٥٤ رمزا أساسيا، تم تصنيفها كموضوع شامل فى شكل ٣ مواضيع تنظيمية وتدريب عسكرى. تشمل الأبعاد الرئيسية للنموذج المستخرج المعرفة العسكرية، والمعنويات العسكرية، والجاهزية العسكرية. تظهر النتائج أن التعليم العسكرى فى المدرسة العليا للدفاع والجيش كان أكثر من مجرد تدريب مهارتى. يظهر النموذج المستخرج أن التدريب العسكرى المرغوب يجب أن يركز على تدريب وتدريب 'قوة عسكرية على مستوى الثورة الإسلامية'. يمكن استخدام هذا النموذج كأساس استراتيجى لمراجعة النصوص التعليمية، وصنع السياسات للمراكز الأكاديمية العسكرية، وتقييم أداء القادة فى القوات المسلحة.

الكلمات المفتاحية: النموذج، التعليم العسكرى، الفكر، الإمام خامنئى، التحليل الموضوعى.

السنة والرقم

المجلد: ٣٤

سيف ١٤٤٨

ورقة البحث

تاريخ المقالة

تاريخ الاستلام: ٠٢ جمادى الثانى ١٤٤٧

تاريخ المراجعة: ٠٨ رجب ١٤٤٧

تاريخ المقبولة: ٠٨ رجب ١٤٤٧

تاريخ النشر: ٠٨ صفر ١٤٤٨

ISSN – E-ISSN

ISSN: 8901-1857

E-ISSN: 2821-1685

استناد: شاهقلىان قهفرخى، رضا؛ محمدى، مجيد. (١٤٤٨). تحليل لمبدأ "الخيرية المسؤولة" فى التربية الاقتصادية لجيل المراهقين وفقاً للتعاليم الإسلامية؛ مجلة العمى البحث فى قضايا التربية الاسلامية؛ ٣٤ (٧١): ١٢٣-١٢٣.

المؤلفون

الناشر: الجامعة الامام الحسين (ع)

OPEN ACCESS

طراحی الگوی تربیت نظامی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای (اعلی‌الله‌مقامه الشریف)

رضا شاهقلیان قهفرخی^۱ | مجید محمدی^{۲*}

Email: dr.rshahgholian@ihu.ac.ir

۱. دکترای علوم راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

Email: mj.mohammadi.ai@gmail.com

۲. مربی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

چکیده

انسانی کارآمد و متعهد، مهم‌ترین رکن اقتدار دفاعی و بازدارندگی در نظام جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. با توجه به جایگاه راهبردی فرمانده کل قوا در هدایت نیروهای مسلح، تبیین دیدگاه‌های ایشان نقشه راهی مطمئن برای تعالی سازمانی است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت نظامی و طراحی الگوی جامع آن مبتنی بر منظومه فکری و بیانات امام خامنه‌ای (اعلی‌الله‌مقامه الشریف) انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی و از نظر رویکرد، کیفی است. جامعه آماری شامل کلیه بیانات و سیاست‌های کلی مقام معظم رهبری (اعلی‌الله‌مقامه الشریف) مرتبط با حوزه تربیت نظامی و دفاعی بوده است. داده‌ها با استفاده از روش اسنادی گردآوری و با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل مضمون^۱ کدگذاری و تحلیل شدند. بر اساس تحلیل داده‌ها، تعداد ۵۴ کد اولیه شناسایی شد که در قالب ۳ مضمون سازمان‌دهنده و تربیت نظامی به عنوان مضمون فراگیر دسته‌بندی گردیدند. ابعاد اصلی الگوی استخراج شده شامل دانش نظامی، روحیه نظامی و آمادگی نظامی می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که تربیت نظامی در مکتب دفاعی-نظامی معظم‌له، فراتر از مهارت‌آموزی صرف بوده است. الگوی مستخرج نشان می‌دهد که تربیت نظامی مطلوب، باید بر تربیت و پرورش «نیروی نظامی تراز انقلاب اسلامی» تمرکز داشته باشد. این الگو می‌تواند به عنوان مبنایی راهبردی برای بازنگری در متون آموزشی، سیاست‌گذاری مراکز دانشگاهی نظامی و ارزیابی عملکرد فرماندهان در نیروهای مسلح مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: الگو، تربیت نظامی، اندیشه، امام خامنه‌ای (اعلی‌الله‌مقامه الشریف)، تحلیل مضمون.

سال و شماره

سال ۳۴، پیاپی: ۷۱
تابستان ۱۴۰۵

نوع مقاله

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۰/۰۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۵/۰۱

شابا چاپی و الکترونیکی

شابا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

استناد: شاهقلیان قهفرخی، رضا؛ محمدی، مجید. (۱۴۰۵). طراحی الگوی تربیت نظامی مبتنی بر اندیشه‌های

امام خامنه‌ای (اعلی‌الله‌مقامه الشریف)؛ پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی؛ ۳۴ (۷۱)؛ ۱۴۳-۱۲۳.

نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

OPEN ACCESS

مقدمه و بیان مسئله

در جهان متغیر و پر آشوب امروز، نیروهای مسلح به عنوان ستون فقرات امنیت ملی و ضامن حفظ تمامیت ارضی کشورها شناخته می‌شوند. با این حال، در الگوی فکری جمهوری اسلامی ایران، مفهوم قدرت و امنیت فراتر از تجهیزات سخت افزاری بوده و بر محوریت «سرمایه انسانی» استوار است. تاریخ جنگ‌های معاصر نشان داده است که آنچه برتری نهایی را در میدان نبرد رقم می‌زند، نه صرفاً تکنولوژی پیشرفته، بلکه نیروی انسانی با انگیزه، متخصص و دارای استحکام درونی است. تربیت نظامی در نظام جمهوری اسلامی، ماهیتی دوگانه و منحصر به فرد دارد؛ از یک سو باید پاسخگوی استانداردهای نوین جنگ‌های مدرن، ترکیبی و شناختی باشد و از سوی دیگر، باید مبتنی بر مبانی معرفتی اسلام و ارزش‌های انقلابی شکل بگیرد. در این راستا، اندیشه‌های فرمانده معظم کل قوا، حضرت امام خامنه‌ای (اعلی‌الله مقامه الشریف)، به عنوان عالی‌ترین مقام راهبردی نیروهای مسلح، تنها یک مجموعه دستورالعمل نظامی نیست، بلکه یک «مکتب دفاعی» و «نظریه جامع تربیتی» محسوب می‌شود. معظم له همواره بر پرورش افسران و سربازانی تأکید داشته‌اند که در کنار تخصص فنی، به سلاح بصیرت، معنویت و روحیه جهادی نیز مجهز باشند. با وجود غنای محتوایی این بیانات در طول دهه‌های گذشته، تبدیل این دکترین به یک «الگوی علمی و اجرایی» نیازمند روش‌مندی دقیق پژوهشی است. پژوهش حاضر با درک این ضرورت، تلاش دارد تا با بهره‌گیری از روش «تحلیل مضمون»، بیانات پراکنده و گسترده ایشان را واکاوی کرده و به طراحی یک الگوی منسجم برای تربیت نظامی دست یابد.

نظام‌های آموزش و تربیت نظامی در دنیا معمولاً بر اساس دکترین‌های دفاعی و امنیتی همان کشور تدوین می‌شوند. در بسیاری از ارتش‌های کلاسیک جهان، تمرکز اصلی بر مهارت‌افزایی فنی، انضباط ظاهری و اطاعت محض سازمانی است. اما در دکترین دفاعی جمهوری اسلامی ایران، که بر پایه «ارتش مکتبی» و «سپاه انقلابی» بنا شده است، تربیت نظامی مفهومی فراتر از آموزش‌های متداول دارد. مسئله اصلی اینجاست که با وجود گذشت بیش از چهار دهه از انقلاب اسلامی و تأکیدات مکرر امام خامنه‌ای (اعلی‌الله مقامه الشریف) بر لزوم تربیت نیروی نظامی در تراز انقلاب، همچنان خلاء یک الگوی جامع، مدون و بومی که دقیقاً بر اساس منظومه فکری ایشان استخراج

شده باشد، احساس می‌شود. در حال حاضر، در بسیاری از متون و الگوهای تربیتی مورد استفاده در مراکز نظامی، به منویات رهبری به طور کامل نپرداخته و یا به صورت جزیره‌ای و سلیقه‌ای به بخشی از منویات معظم له اشاره نموده است. عدم وجود یک الگوی منسجم باعث می‌شود تا مفاهیمی کلیدی به صورت همگون و استاندارد در فرآیند تربیت نظامی نیروها نهادینه نشود. از سوی دیگر، بیانات مقام معظم رهبری دارای لایه‌های عمیق معرفتی و راهبردی است که استخراج آن‌ها نیازمند یک روش تحقیق کیفی و اکتشافی است. رویکردهای کمی و سطحی نمی‌توانند شبکه معنایی و روابط بین مؤلفه‌های تربیتی مدنظر ایشان را در حوزه تربیت نظامی آشکار سازند. این پژوهش به دنبال پاسخ به این چالش است که چگونه می‌توان الگویی از بیانات رهبر معظم انقلاب را در حوزه تربیت نظامی در یک چارچوب علمی ساماندهی کرد؟ ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت نظامی مطلوب از دیدگاه ایشان چیست و روابط بین این اجزا چگونه ترسیم می‌شود؟ لذا، هدف نهایی این تحقیق، پرکردن شکاف بین «مبانی نظری دکرین تربیت نظامی رهبری» و «نظام اجرایی تربیت نظامی» از طریق طراحی الگوی تربیت نظامی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای (اعلی‌الله مقامه الشریف) است.

مبانی نظری

مفهوم‌شناسی

- تربیت: تربیت از ماده "ربو" به معنای افزودن و رشد و نمو آمده است (راغب اصفهانی، ۱۴۰۲ق: ۳۴۰). تربیت به معنای پروراندن، پرورش، آموختن، تادیب و سیاست، ترقی و برتری و احسان و تفقد به شاگرد و دیگر زیر دستان به کار رفته است (دهخدا، ۱۳۷۳: ۵۷). تربیت در زبان عربی از (ربی، یری) به معنای تهذیب و جهت دادن و تدبیر و رهبری کردن، و غذا دادن آمده است و فعل (ربا، یربو) به معنی زیاد شدن و نمو کردن می‌باشد. این واژه از ریشه ربی و ربا گرفته شده است که بر برتری و رشد و علو دلالت می‌کند. بنابراین واژه مذکور به معنای فراهم آوردن موجبات فزونی و پرورش است افزون بر این تربیت به معنای تهذیب نیز به کار رفته که معنای تطهیر نفس از معایب اخلاقی است. در اصطلاح، تربیت را به کمال رساندن یا ریشه دادن کارکردهای روانی به کمک تمرین تا رسیدن تدریجی به کمال خود دانسته‌اند. بنابراین تربیت یک

فرد به معنای تقویت ملکات و پروراندن توانایی‌ها و اصلاح رفتار اوست. به گونه‌ای که بتواند در یک محیط معین به شکل مناسبی زندگی کند (صلیبا، ۱۳۷۰: ۱۲۰). آنچه در تربیت روی می‌دهد فراهم کردن زمینه‌های لازم است تا به تدریج استعدادهای انسان شکوفا شود و به فعلیت درآید و به سوی حد نهایی و کمال خود سیر نماید. بنابراین می‌توان تربیت را چنین تعریف کرد: تربیت عبارت است از رفع موانع و ایجاد مقتضیات برای آنکه استعدادهای انسان در جهت کمال مطلق شکوفا شود (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۰: ۲۴).

- تربیت در آیات. با مراجعه به آیات قرآن در ذیل، مشتقات واژه «تربیت» از ریشه «ربو» را درباره انسان، که در این آیه به کار رفته است، بررسی می‌کنیم: «وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِی صَغِيرًا» (اسراء: ۲۹)؛ و بگو بار پروردگارا، آنها را مشمول رحمت خویش قرار ده، همان گونه که در کودکی مرا تربیت کرده‌اند (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۳: ۲۰۶). کلمه «صغیر» در آیه مزبور، به معنای کوچک در مقابل کلمه کبیر، به معنای بزرگ است. به قرینه کلمه «صغیر» در آیه شریفه، مراد از «ربانی»، بزرگ کردن و رشد و نمو جسمانی فرزند به دست پدر و مادر و قرینه برای آن که تربیت در این آیه، به معنای رشد و نمو جسمی و معادل فارسی آن بزرگ کردن می‌باشد (باقری، ۱۴۰۰: ۲۶). در قرآن، علاوه بر واژه «رب»، برخی دیگر از مشتقات ماده «رب» مانند «ربیون» و «ربانیون»، که مرتبط با مباحث تربیتی و در اصطلاح، به معنای مربیان و متربیان می‌باشد نیز به کار رفته است. «إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ» (مائدة: ۴۴)؛ ما تورات را نازل کردیم که در آن هدایت و نوری است که انبیا، که تسلیم خدا بودند، برای یهودیان به آن هدایت و نور حکم می‌کردند و نیز ربانیان یا علمایی که از هر چیزی بریدند و در علم و عمل فقط به خدا پیوستند. یا کسانی که تربیت بشر به ایشان و علم ایشان محول شده». البته معنای دوم بنابراین است که کلمه ربانیون، از رب یا تربیت مشتق شده باشد (طباطبایی، ج ۵، ۱۳۶۳: ۵۶۱).

- تربیت از دیدگاه اندیشمندان بزرگ. اندیشمندان زیادی در مورد تربیت اظهار نظر کرده و تعریف ارائه داده‌اند که ما در اینجا به تفکیک به این تعاریف می‌پردازیم: فارابی: تعلیم و تربیت عبارت است از هدایت فرد به وسیله فیلسوف و حکیم برای عضویت در مدینه فاضله به منظور دستیابی به سعادت و کمال، اول در این دنیا و کمال نهایی در آخرت (دفتر همکاری حوزه و

دانشگاه، ۱۳۷۶: ۴۶۱). بوعلی سینا: تعلیم و تربیت عبارت است از برنامه ریزی و فعالیت محاسبه شده در جهت رشد کودک، سلامت خانواده و تدبیر شؤون اجتماعی، برای وصول انسان به کمال دنیوی و سعادت جاویدان الهی (دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، ۱۳۷۶: ۳۸۴). شهید مرتضی مطهری: تربیت، پرورش دادن و به فعلیت درآوردن استعدادهای درونی که بالقوه در یک شیء موجود است. تربیت باید تابع و پیرو فطرت، طبیعت و سرشت شیء باشد. اگر بنا باشد یک شیء شکوفا شود باید کوشید تا همان استعدادهایی که در آن هست بروز کند. بنابراین، تربیت در انسان به معنای پرورش دادن استعدادهای او است و این استعدادها در انسان عبارتند از: استعداد عقلی (علمی و حقیقت جویی)، استعداد اخلاقی (وجدان اخلاقی)، بعد دینی (حسن تقدیس و پرستش)، بعد هنری و ذوقی یا بعد زیبایی و استعداد خلاقیت، ابتکار و ابداع (مطهری، ۱۳۶۱: ۲۰). تقی پورظهير: تعلیم و تربیت عبارت است از فراهم کردن زمینه ها و عوامل برای به فعلیت رساندن همه استعدادهای بالقوه انسان (تقی پورظهير، ۱۴۰۳: ۹۰).

مقام معظم رهبری در تبیین تربیت چنین بیان داشته است: «تربیت به معنای رشد و نمو حرکت هر شیء به سمت هدف و غایتی است که آن شیء کمال خود را باز می یابد» (فردو بانکی پور، ۱۳۸۱، ج: ۱، ۵۲). آیت الله امینی تربیت را این گونه معنا کرده است: انتخاب رفتار و گفتار مناسب، ایجاد شرایط عوامل لازم به شخص مورد تربیت تا بتواند استعدادهای نهفته اش را در تمام ابعاد وجود و به طور هماهنگ پرورش داده، شکوفا سازد و به تدریج، به سوی هدف و کمال مطلوب حرکت کند (امینی، ۱۳۹۶: ۱۲). تربیت از دیدگاه اسلام عبارت است از: «فراهم کردن زمینه ها و عوامل رشد و تکامل همه جانبه انسان و هدایت مسیر تکاملی او به سوی وجود کامل مطلق با برنامه ای منظم و سنجیده مبتنی بر اصول و محتوای از پیش تعیین شده. بنابراین تربیت فرایندی مداوم و پیوسته است که در تمام مراحل زندگی انسان موثر می باشد» (ابراهیم زاده، ۱۳۹۲: ۳۵).

- روش های تربیتی. روش های تربیتی زیادی وجود دارد که در اینجا به تعدادی از آنها به صورت تیترا اشاره نموده و به پنج مورد از آنها به طور ویژه پرداخته می شود. روش تربیتی عبرت آموزی، روش ملاطفت و ملایمت، روش محبت، روش توبه، روش ذکر مثال، روش ارزش دادن به علم و علم آموزی، روش امر به معروف و نهی از منکر، روش ساده بیان کردن مسائل، روش تغافل، روش نظارت و مراقبت، روش موعظه، روش تعقل، روش تبشیر و انداز، روش تفکر

در طبیعت، روش الگوگیری، روش یاد مرگ و قیامت، روش اعطای بینش، روش ابتلا، روش یاد آوری نعمت‌ها، روش نیکی در برابر بدی و بخشش دیگران، روش سعه صدر در برابر مخالفان، روش تنبیه و تشویق، روش پیشگیری و کنترل (عاملی، ۱۳۸۱: ۲۳).

- تربیت نظامی: ناظر بر دانش، بینش و مهارت‌های نظامی براساس مکتب دفاعی اسلام و دکترین نبرد علوی برای انجام مأموریت‌های محوله است.

پیشینه پژوهش

با توجه به تحقیقات انجام‌شده مشخص گردید که در رابطه با تربیت نظامی به‌طور مستقیم تحقیق خاصی انجام‌نشده است ولی در ادامه به برخی از پژوهش‌های مرتبط زیر اشاره می‌شود:

۱- شاهقلیان و همکاران (۱۳۹۸)؛ «تعیین عوامل مؤثر بر ارتقای نقش تربیت دینی و اخلاقی مربیان در یک دانشگاه نظامی»، نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد که براساس شاخصه‌های تأثیرگذار بر نقش تربیتی مربیان نظامی، این افراد باید جهت خودسازی دینی و اخلاقی، بر موارد مؤثر به صورت فردی همت بیشتری گمارده و آن مجموعه نیز با بازنگری نسبت به اولویت‌های سازمانی جهت ارتقای مربیان، برنامه‌ریزی‌های دقیق و موردنیاز را داشته باشد؛

۲- شهریاری و همکاران (۱۳۹۸)، «صلاحیت‌های حرفه‌ای مربی تربیت دینی: ارائه چارچوبی همسوبا حکم ۱۴۷ نهج البلاغه»، نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد که صلاحیت‌های حرفه‌ای مربی تربیت دینی در دو طیف علمی و عملی شناسایی گردید. طیف علمی صلاحیت‌هایی چون، اخذ، انتقال و مراقبت بوده و طیف عملی صلاحیت‌هایی سلبی و ثبوتی را دربرمی‌گیرد؛

۳- حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۸)، «طراحی الگوی ارزشیابی اثربخشی دوره‌های تربیتی و آموزشی سازمان نظامی»، نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد که الگوی طراحی‌شده از استحکام بالایی برای ارزشیابی اثربخشی دوره‌های تربیتی و آموزشی برخوردار است. الگوی ارائه‌شده شامل چهار بُعد: ارزشیابی درونداد، فرایندها، نتایج و پیامدها به‌ترتیب با ضرایب مسیر $0/87, 0/77, 0/82$ و $0/84$ بود. در بین ابعاد مذکور بُعد نتایج با ضریب وزنی $0/326$ دارای بیشترین اهمیت و بُعد درونداد با ضریب وزنی $0/273$ دارای کمترین اهمیت بود؛

۴- آیاتی همکاران (۱۳۹۹)؛ «رفتارشناسی اساتید و مربیان در تربیت دانشجوی تراز انقلاب اسلامی و ارائه الگوی رفتاری مناسب»، نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد که از مجموع شایستگی‌های سی و یک گانه شیوه‌نامه شایستگی‌های اساتید تراز انقلاب اسلامی، چهارده گویه نسبت به سایر گویه‌ها بر تربیت دانشجویان اثرگذارتر است که از این بین، اثرگذارترین گویه‌ها عبارت است از ضریب هوشی، الگویی بودن در اخلاق و رفتار، آشنایی با حوزه تحقیق و پژوهش و دانش تخصصی اساتید؛

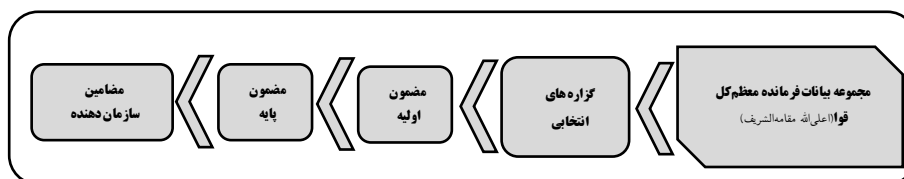
۵- شجاعی (۱۳۹۹)؛ «بررسی محتوای دوره عمومی تربیت پاسداری از دیدگاه فرماندهان و مربیان»، نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد که محتوای دروس دوره عمومی تربیت پاسداری دانش‌آموخته‌ها در ابعاد پنج‌گانه (توانمندی ارزشی پاسداری، آمادگی نظامی رزمی، توانمندی نهادی سازمانی، سبک زندگی پاسداری و برنامه‌های اردویی) با انتظار سپاه از فراگیران در حد خیلی زیاد مطابقت دارد.

تحقیقات مذکور، اگرچه جنبه‌های مهمی از فرآیند تربیت را پوشش داده‌اند، اما دارای یک شکاف محوری هستند که پژوهش حاضر در صدد رفع آن است و آن عدم طراحی الگوی جامع تربیت نظامی از منظر رهبری می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی و با روش تحلیل مضمون و از نظر رویکرد، کیفی است. جامعه آماری شامل کلیه بیانات و سیاست‌های کلی مقام معظم رهبری (حفظه الله) مرتبط با حوزه نظامی، دفاعی بوده است. برای تحلیل فرامین فرمانده معظم کل قوا (مدظله العالی) در حوزه تربیت نظامی، ابتداء با فیش‌برداری به شیوه مطالعات کتابخانه‌ای از پایگاه حفظ آثار و نشر اندیشه‌های مقام معظم رهبری (علیه‌السلام) و به روش تحلیل مضمون، گزاره‌ها با موضوع تربیت نظامی با استفاده از نرم‌افزار کیفی (MAX.QDA) مشخص، و به شیوه استقرایی و از جزء به کل مضامین دسته‌بندی و کدهای اولیه تعریف و نهایت به دو مدل شاخه‌ای و مفهومی خروجی گرفته شد. برای احصاء داده‌های مربوط به پاسخ به سؤال تحقیق از تحلیل مضمون به روش زیر استفاده گردید: ابتدا کدهای مناسب به بخش‌های مختلف داده‌ها اختصاص یافت. این کدها در قالب

«مضمون اولیه» تعیین گردید که آن را «کدگذاری باز» می‌نامند. سپس پژوهشگر با اندیشیدن در مورد ابعاد متفاوت این مضامین و یافتن پیوندهای میان آن‌ها اقدام به «کدگذاری محوری» و احصاء مضامین پایه نمود. سرانجام با «کدگذاری انتخابی» مضامین سازمان دهنده پالایش گردید. این روند به صورت ذیل نشان داده شده است:

شکل ۱: روند تحلیل مضمون

شبکه مضامین، بر اساس روندی مشخص تعیین می‌گردد که عبارت است از: مضامین اولیه که شامل نکات کلیدی گزاره‌ها بوده، مضامین پایه که شامل مضامین به دست آمده از ترکیب و تلخیص مضامین اولیه و مضامین سازمان دهنده که شامل مضامین عالی و دربرگیرنده اصول حاکم بر متن و تحقیق و مرتبط با مضامین پایه می‌باشد.

سؤال پژوهش

الگوی مطلوب تربیت نظامی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای ((اعلی‌الله مقامه الشریف)) با رویکرد تحلیل مضمون دارای چه ابعاد، مؤلفه و شاخص‌هایی است؟

یافته‌های پژوهش

تحلیل فرامین فرمانده کل قوا در حوزه تربیت نظامی با استفاده از نرم افزار مکس کیودا عبارت است از:

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
۱	۱۴۰۰/۰۷/۱۱	البتّه اقتدار نیروهای مسلّح وابسته‌ی به آموزش‌ها، به ابتکارات عملی، به پیشرفت‌های علمی گوناگون، به ابزارها، به انضباط سازمانی است	آموزش نظامی	دانش نظامی	تربیت نظامی

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
۲	۱۳۹۸/۰۷/۲۱	آموزش عمیق، تربیت جامع، تخصص لازم در مدیران مجموعه، ضابطه‌گرایی. از جمله چیزهایی که بنده تأکید میکنم، نظام‌مند بودن و ضابطه‌گرایی در همه‌ی مسائل این دانشگاه [است] و در عین حال، با وجود ضوابط مستحکم و نظام مستحکم منضبط، ارتباط عاطفی و برادرانه بین فرماندهان و مدیران و مجموعه	آموزش عمیق		
۳	۱۳۹۹/۰۷/۲۱	اجرای این مراسم که همه‌ی دانشگاه‌های نیروهای مسلح در زمان واحد و در مکان واحد جمع می‌شوند، یک مژده‌ی بزرگی همراه خود دارد و آن ایجاد فرصتی است برای نزدیکی دانشگاه‌های نیروهای مسلح به یکدیگر و استفاده‌ی از تجارب یکدیگر و هم‌افزایی آنها با یکدیگر و کمک آنها به یکدیگر؛ ارتباط آنها یقیناً به سود این دانشگاه‌ها است.	استفاده از تجارب دانشگاه‌های نظامی		
۴	۱۳۹۶/۰۲/۲۰	گزارشی هم که فرماندهان عزیز ما اینجا دادند، نشان می‌دهد که شما علاوه بر آموزش نظامی، آموزش بصیرت و معنویت و نگاه سیاسی و مانند اینها هم دارید.	تاکید بر آموزش نظامی		
۵	۱۳۹۹/۰۷/۲۱	بایستی این تجربیات (دفاع مقدس) تبدیل بشود به نظریات؛ تجربه تبدیل بشود به نظریه‌ی دفاعی و تدریس بشود و تحقیق بشود و اطراف آنها پژوهش انجام بگیرد و این تجربیات به‌روز بشود و منطبق با نیازهای روز بشود و ان‌شاءالله از آنها [استفاده بشود]	تبدیل تجربیات نظامی به نظریه		
۶	۱۳۹۸/۷/۲۱	یک ابزاری است که از ده سال قبل مورد استفاده قرار می‌گیرد، امروز ممکن است به درد نخورد؛ ببینید امروز چه چیزی لازم داریم. در مورد ابزار بایستی به‌روز باشید.	ابزار نظامی		
۷	۱۳۹۸/۷/۲۱	«وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ» یعنی ابزار؛ ابزار بایستی ابزار پیشرفته باشد	ابزار پیشرفته نظامی		
۸	۱۴۰۱/۰۷/۱۱	امروز هوشمندسازی تمام حرکات نیروهای مسلح از جمله ابزارهای نظامی، سلاح و حتی مهمات یکی از مسائل مهم است.	هوشمندسازی سلاح و مهمات نظامی		

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
		عزیزان من! این ترکیب را روزبه‌روز کامل‌تر کنید؛ دانش را در کنار دین و معنویت و تقوا و پرهیزگاری، همه را در کنار تجربه نظامی، همه را در کنار انضباط کامل-که برای سازمانی الزم است - در هم تنیده و مجتمع، برای خودتان کسب کنید.	توجه به دانش و تجربه نظامی		
۹	۱۳۹۳/۰۴/۱۱	تقویت بنیه‌ی دفاعی، در وهله‌ی اول به تقویت نیروهای مسلح-اعم از سپاه و ارتش-است که- باید از طریق بالابردن آموزش‌ها، سازماندهی و نظم، تدوین تاکتیک‌ها و انتقال تجارب جنگ و تمرین- ها و مانورها و نیز مجهز شدن به سلاح‌های لازم و مدرن تأمین شود	بالابردن آموزش‌های نظامی		
۱۰	۱۳۶۸/۰۶/۳۰	آموزش‌های نظامی و فنی به جای خود و آموزش- های دینی و اعتقادی و سیاسی هم به جای خود، هر کدام بایستی به صورت کامل وجود داشته باشد.	تدوین تاکتیک- های نظامی		
۱۱	۱۳۶۸/۰۶/۳۰	چه قدر خوب است که ضمن تدوین درسها از روی عملیات نظامی - عملیاتی که خود نیروهای مسلح و همین مدرسان و بسیاری از گذرانندگان دوره‌های بالای نظامی از نزدیک تجربه و لمس کرده‌اند - و ارائه‌ی آنها به صورت درس در مراکز علمی نظامی، دانشجویان در موارد مناسب، به مراکز آن عملیات برده شوند	انتقال تجارب جنگ		
۱۲	۱۳۶۸/۰۶/۳۰	کسانی که از حالا وارد میشوند، بایستی دوره‌های مشخصی را برای آنها پیش‌بینی کنید؛ یعنی آنهایی که درجه‌دار خواهند بود، دوره‌های درجه‌داری؛ آنهایی که افسر خواهند بود، دوره‌های افسری را برایشان بگذارید؛ اما آن کادرهایی هم که الان وجود دارند، باید ترتیبی داده بشود که اینها دوره‌ها را، ولو به صورت فشرده شده‌اش ببینند.	تاکید بر آموزش‌های نظامی		
۱۳	۱۳۶۸/۰۸/۲۹	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله مراتب باید ارزش چندانی	تاکید بر آموزش نظامی		
۱۴	۱۳۶۹/۰۷/۱۴	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله مراتب باید ارزش چندانی	توجه به آموزش نظامی میدانی		
۱۵	۱۳۷۰/۰۲/۲۱	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله مراتب باید ارزش چندانی	پیش‌بینی دوره آموزش نظامی برای هر یک از کارکنان		
۱۶	۱۳۷۰/۰۲/۲۱	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله مراتب باید ارزش چندانی	ضرورت طی کردن دوره‌های آموزشی نظامی		
۱۷	۱۳۷۰/۰۶/۲۷	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله مراتب باید ارزش چندانی	تأکید بر آموزش نظامی		

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
۱۸	۱۳۷۰/۰۶/۲۷	قائل نشویم؛ نه برای یکایک اینها باید ارزش قائل شد. من بارها این حرفها را گفته‌ام و تکرار کرده‌ام و نمیخواهم تکرار کنم. شأن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی این است که ضمن آموزش نظامی و انضباط و در یک کلمه نظامی‌گری - همانطور که قبلاً گفتم - از آگاهی هم برخوردار باشد؛ روشن بین باشد، شمسپاسی داشته باشد، از زمان و مکان آگاهی داشته باشد؛ والا سرش کلاه خواهد رفت و اشتباه خواهد کرد؛	تاکید بر آموزش نظامی		
۱۹	۱۳۷۰/۰۷/۲۴	آموزش نظامی و تمرین‌های نظامی و مانورهای گوناگون و برتری و پیشرفت دانش نظامی و استحکام سازماندهی را در همه‌ی سطوح و در همه‌ی رده‌ها در نظر داشته باشید. سپاه را اینگونه اداره و تقویت کنید	تقویت آموزش نظامی		
۲۰	۱۳۷۲/۰۷/۲۸	امروز برای نظامیان - در هر سطحی که هستند - کسب معلومات و دانش نظامی و هر آنچه که به این دانش مربوط می‌شود، جزو فرایض است و همه دوره‌های تحصیلی نظامی ما، از ارزشهای واقعی برخوردار هستند. البته شما که ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی باشید، یک امتیاز استثنایی را دارا هستید و آن این است که دانش نظامی را در میدان، آن هم در مدتی طولانی، آزموده‌اید.	کسب معلومات و دانش نظامی		
۲۲	۱۳۷۳/۰۷/۱۳	دانشجویان! افسران جوان! هر چه میتوانید، ایمان و دانش نظامی و انضباط و اخلاص و شجاعت را در خودتان تقویت کنید. نقش شما، نقش شرافتمندانه و بزرگی است. افتخار شما، یک افتخاری بدیل است	تقویت دانش نظامی		
۲۳	۱۳۷۸/۰۲/۲۹	باید سطح دانش و انضباط و تقوا و نظم را تا آخرین تلاش‌های خودتان بالا ببرید و آنها را روزبه‌روز بهتر کنید.	روزبه‌روز شونددگی و ارتقاء دانش نظامی		
۲۴	۱۳۸۳/۱۰/۰۳	جوانان عزیز ما در دانشگاه افسری و در همه‌ی دانشگاه‌های نظامی کشور با دو هدف به کار و	فراگیری فنون نظامی		

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
		تحصیل اشتغال دارند: هدف اول، دانش و هدف دوم، آمادگی و تربیت نظامی. اولین کار شما جوانان، فراگیری آموزش‌ها و بالا بردن سطح دانایی‌هاست. با دانایی است که یک انسان، یک جامعه و یک کشور توانایی به دست می‌آورد. آنچه بر سر ملت‌های عقب افتاده دنیا آمد، بر اثر غفلت و نادانی بود. هدف دوم، روحیه نظامی‌گری و پرورش روح شجاعت و دلاوری است. فراگیری فنون نظامی باید با این روحیه همراه باشد. امروز برای نظامیان - در هر سطحی که هستند - کسب معلومات و دانش نظامی و هر آنچه که به این دانش مربوط می‌شود، جزو فرایض است و همه دوره‌های تحصیلی نظامی ما، از ارزشهای واقعی برخوردار هستند. البته شما که ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی باشید، یک امتیاز استثنایی را دارا هستید و آن این است که دانش نظامی را در میدان، آن هم در مدتی طولانی، آزموده‌اید.			
۲۵	۱۳۷۲/۰۷/۲۸	واقع‌گرایان و پراگمات‌ها هستند. البته شما که ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی باشید، یک امتیاز استثنایی را دارا هستید و آن این است که دانش نظامی را در میدان، آن هم در مدتی طولانی، آزموده‌اید.	رویکرد تکلیفی به آموزش‌های نظامی		
۲۶		نظم فقط نظم «نظام جمع» و کارهایی از این قبیل نیست؛ بلکه شامل سر وقت آمدن، سر وقت رفتن، به هنگام کار را تحویل دادن و حضور در صبحگاه هم می‌شود.	نظام جمع سر وقت آمدن و رفتن به هنگام کار را تحویل دادن		
۲۷	۱۳۷۴/۰۸/۱۷	دانشجویان دانشگاه [امام حسین(ع)] باید مظهر ایمان و تقوا و نظم، مظهر راستی و پاکی و صداقت، و مظهر روشن بینی و روشنفکری باشد. که من بر صبغه نظامی این دانشگاه اصرار دارم. نظامی‌گری برای دانشگاه امام حسین(ع) یک - افتخار است، زیرا به معنای قبول مسئولیت‌های سنگین‌تر و خطیرتر است.	مظهر نظم	روحیه نظامی - گری	
۲۸		البته اقتدار نیروهای مسلح وابسته‌ی به آموزش‌ها، به ابتکارات عملی، به پیشرفت‌های علمی گوناگون، به ابزارها، به انضباط سازمانی است	صبغه نظامی و نظامی‌گری		
۲۹	۱۳۷۴/۰۸/۱۷	دانشجویان دانشگاه [امام حسین(ع)] باید مظهر ایمان و تقوا و نظم، مظهر راستی و پاکی و صداقت، و مظهر روشن بینی و روشنفکری باشد. که من بر صبغه نظامی این دانشگاه اصرار دارم. نظامی‌گری برای دانشگاه امام حسین(ع) یک - افتخار است، زیرا به معنای قبول مسئولیت‌های سنگین‌تر و خطیرتر است.	مظهر نظم	روحیه نظامی - گری	
۳۰	۱۳۷۱/۰۸/۱۱	دانشجویان دانشگاه [امام حسین(ع)] باید مظهر ایمان و تقوا و نظم، مظهر راستی و پاکی و صداقت، و مظهر روشن بینی و روشنفکری باشد. که من بر صبغه نظامی این دانشگاه اصرار دارم. نظامی‌گری برای دانشگاه امام حسین(ع) یک - افتخار است، زیرا به معنای قبول مسئولیت‌های سنگین‌تر و خطیرتر است.	مظهر نظم	روحیه نظامی - گری	
۳۱	۱۴۰۰/۰۷/۱۱	دانشجویان دانشگاه [امام حسین(ع)] باید مظهر ایمان و تقوا و نظم، مظهر راستی و پاکی و صداقت، و مظهر روشن بینی و روشنفکری باشد. که من بر صبغه نظامی این دانشگاه اصرار دارم. نظامی‌گری برای دانشگاه امام حسین(ع) یک - افتخار است، زیرا به معنای قبول مسئولیت‌های سنگین‌تر و خطیرتر است.	مظهر نظم	روحیه نظامی - گری	

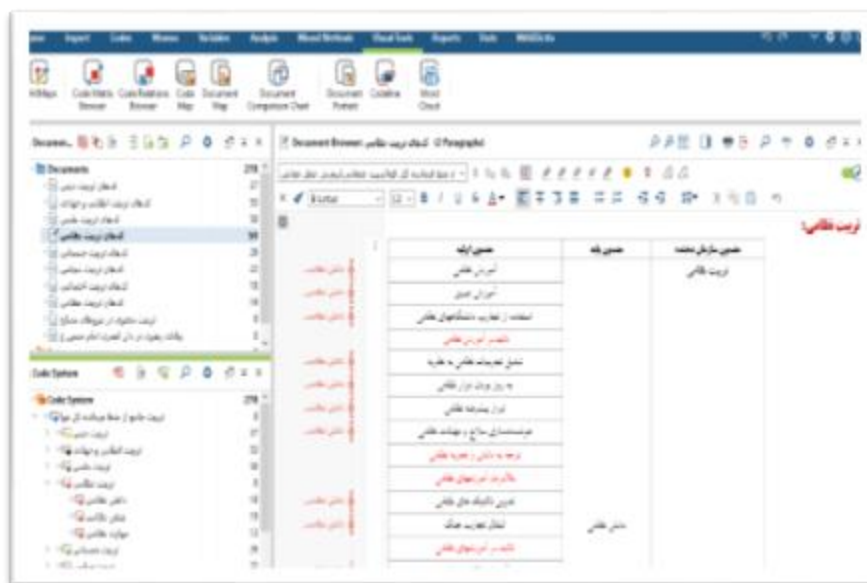
مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	مضمون اولیه	گزاره (بیانات رهبری)	تاریخ	ردیف
		نظام‌مندبودن و ضابطه‌گرایی	آموزش عمیق، تربیت جامع، تخصص لازم در مدیران مجموعه، ضابطه‌گرایی. از جمله چیزهایی که بنده تأکید میکنم، نظام‌مندبودن و ضابطه‌گرایی در همه‌ی مسائل این دانشگاه [است] و در عین حال، با وجود ضوابط مستحکم و نظام مستحکم منضبط، ارتباط عاطفی و برادرانه بین فرماندهان و مدیران و مجموعه	۱۳۹۸/۰۷/۲۱	۳۲
		تأکید بر نظامی - گری	تکیه‌ی من روی نظامی‌گری، مثل تکیه روی علم و تقوا و معنویت، بر فلسفه‌ای مبتنی است.	۱۳۷۴/۰۸/۱۷	۳۳
		انضباط پذیری دقیق و ماندگار	هرچه هوشمندی و والایی ذهنی انسان بیشتر باشد، انضباط پذیری‌اش آسان‌تر، ماندگارتر و دقیق‌تر خواهد بود.	۱۳۷۴/۰۸/۱۷	۳۴
		داشتن انضباط کامل نظامی	عزیزان من! این ترکیب را روزبه‌روز کامل‌تر کنید؛ دانش را در کنار دین و معنویت و تقوا و پرهیزگاری، همه را در کنار تجربه نظامی، همه را در کنار انضباط کامل - که برای سازمانی الزم است - در هم تنیده و مجتمع، برای خودتان کسب کنید.	۱۳۹۳/۰۴/۱۱	۳۵
		تأکید بر سازماندهی و نظم	تقویت بنیه‌ی دفاعی، دروازه‌ی اول به تقویت نیروهای مسلح - اعم از سپاه و ارتش - است که - باید از طریق بالابردن آموزش‌ها، سازماندهی و نظم، تدوین تاکتیک‌ها و انتقال تجارب جنگ و تمرین‌ها و مانورها و نیز مجهز شدن به سلاح‌های لازم و مدرن تأمین شود	۱۳۶۸/۰۶/۳۰	۳۶
		تأکید بر نظام و انضباط و سلسله‌مراتب	آموزش نظامی و به‌طور کلی نظامی‌گری، شامل همه چیز یک مجموعه‌ی نظامی است. نبادا کسی خیال کند که ما برای آموزش و انضباط و تجهیزات و سازماندهی و سلسله‌مراتب باید ارزش‌چندانی قائل نشویم؛ نه برای یکایک اینها باید ارزش قائل شد. من بارها این حرف‌ها را گفته‌ام و تکرار کرده - ام و نمی‌خواهم تکرار کنم.	۱۳۷۰/۰۶/۲۷	۳۷
		تقویت انضباط	دانشجویان! افسران جوان! هر چه می‌توانید، ایمان و دانش نظامی و انضباط و اخلاص و شجاعت را در خودتان تقویت کنید. نقش شما، نقش شرافتمندانه و بزرگی است. افتخار شما، یک افتخار بی‌بدیل	۱۳۷۳/۰۷/۱۳	۳۸

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
		است			
۳۹	۱۳۷۸/۰۲/۲۹	باید سطح دانش و انضباط و تقوا و نظم را تا آخرین تلاشهای خودتان بالا ببرید و آنها را روزبه-روز بهتر کنید.	بالا بردن نظم و انضباط و		
۴۰	۱۳۸۳/۱۰/۰۳	جوانان عزیز ما در دانشگاه افسری با دو هدف به کار و تحصیل اشتغال دارند: هدف اول، دانش و هدف دوم، آمادگی و تربیت نظامی. اولین کار شما جوانان، فراگیری آموزش‌ها و بالا بردن سطح دانایی‌هاست. با دانایی است که یک انسان، یک جامعه و یک کشور توانایی به دست می‌آورد. آنچه بر سر ملت‌های عقب افتاده ی دنیا آمد، بر اثر غفلت و نادانی بود. هدف دوم، روحیه ی نظامی‌گری و پرورش روح شجاعت و دلاوری است. فراگیری فنون نظامی باید با این روحیه همراه باشد.	پرورش روحیه نظامی		
۴۱	۱۳۸۴/۰۹/۳۰	اقتدار فقط با آموزش نظامی به‌تنهایی حاصل نمی‌شود؛ آموزش نظامی، به علاوه ی تقویت عزم و ایمان.	داشتن اقتدار نظامی		
۴۲	۱۴۰۱/۰۷/۱۱	حراست از امنیت ملی؛ این، آن چیزی است که شما جوانها که تازه وارد این راه شده‌اید، باید به آن ببالید، باید افتخار کنید	حراست از امنیت ملی		
۴۳	۱۳۷۰/۰۲/۲۱	هم از لحاظ آموزش و تمرین و تدریب و آمادگی ظاهری و سازمانی و نظامی و هم از لحاظ آمادگی‌های باطنی، بایستی خودتان را همواره آماده نگهدارید. به نظر من، این تکلیف امروز همه ی ماست	حفظ آمادگی نظامی		
۴۴	۱۳۷۰/۰۷/۲۴	آموزش نظامی و تمرین‌های نظامی و مانورهای گوناگون و برتری و پیشرفت دانش نظامی و استحکام سازماندهی را در همه ی سطوح و در همه ی رده‌ها در نظر داشته باشید. سپاه را اینگونه اداره و تقویت کنید	ضرورت آمادگی همه جانبه	آمادگی نظامی	
۴۵	۱۴۰۱/۰۷/۱۱	مستولان نیروهای مسلح باید راهکارهای نو و روزآمد را برای تقویت نیروهای مسلح در پیش بگیرند	استفاده از راه-کارهای نو و روزآمدی در تقویت نظامی		
۴۶	۱۳۷۴/۰۸/۱۷	این دانشگاه، سپاه را به یک خودکفایی عالی خواهد رساند. این خودکفایی عالی شامل خودکفایی در امور نظامی و خودکفایی در پدیدآوردن طرح‌هایی می‌شود.	خودکفایی در امور نظامی		

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

ردیف	تاریخ	گزاره (بیانات رهبری)	مضمون اولیه	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
۴۷		سپاه سازمانی است که هم برای پیش‌بینی دفاع و حفظ امنیت کشور و هم برای دوران صلح، پیشرفت علم، گسترش مفاهیم علمی و سازندگی و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرد.	دفاع و حفظ امنیت		
۴۸	۱۳۹۹/۰۷/۲۱	دانشگاه‌های نظامی ما هم باید برای مقابله با تهدیدهای نوبه‌نو و جدید، برنامه داشته باشند؛ این باید در پژوهش‌های دانشگاه‌ها مورد توجه قرار بگیرد.	آمادگی مقابله با تهدیدات جدید		
۴۹		اگر یک ملت بخواهد سرافراز بماند، باید قدرتمند باشد. این قدرت در شکل نظامی آن به وسیله نیروهای مسلح انجام می‌گیرد. نیروهای مسلح حصار مستحکم یک ملتند	افزایش قدرت نظامی		
۵۰	۱۳۸۴/۰۹/۳۰	قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌هاست یکی از واجب‌ترین واجبات است. امروز این نکته مخصوص جمهوری اسلامی هم نیست. همه کشورهایی که می‌خواهند از آسیب دخالت قدرت‌های بزرگ محفوظ باشند، اولاً باید نظام‌های سیاسی آنها متکی به مردم باشد؛ ثانیاً باید از قدرت نظامی مردمی خودکفای کارآمد برخوردار باشند	خودکفایی در قدرت نظامی		
۵۱		تقویت بنیه‌ی دفاعی، در وهله‌ی اول به تقویت نیروهای مسلح - اعم از سپاه و ارتش - است که -	تقویت بنیه دفاعی		
۵۲	۱۳۶۸/۰۶/۳۰	باید از طریق بالابردن آموزش‌ها، سازماندهی و نظم، تدوین تاکتیک‌ها و انتقال تجارب جنگ و تمرین‌ها و مانورها و نیز مجهز شدن به سلاح‌های لازم و مدرن تأمین شود	تجهیز به سلاح - های روز و مدرن		
۵۳			انجام تمرین و مانور نظامی		
۵۴	۱۳۸۳/۱۰/۰۳	جوانان عزیز ما در دانشگاه افسری با دو هدف به کار و تحصیل اشتغال دارند: هدف اول، دانش و هدف دوم، آمادگی و تربیت نظامی. اولین کار شما جوانان، فراگیری آموزش‌ها و بالا بردن سطح دانایی‌هاست. با دانایی است که یک انسان، یک جامعه و یک کشور توانایی به دست می‌آورد. آنچه بر سر ملت‌های عقب افتاده‌ی دنیا آمد، بر اثر غفلت و نادانی بود. هدف دوم، روحیه‌ی نظامی‌گری و پرورش روح شجاعت و دلاوری است. فراگیری فنون نظامی باید با این روحیه همراه باشد.	آمادگی و تربیت نظامی		

برای تحلیل فرامین فرمانده معظم کل قوا (اعلی‌الله مقامه الشریف) در حوزه تربیت نظامی، ابتداء با فیش برداری به شیوه مطالعات کتابخانه‌ای از پایگاه حفظ آثار و نشر اندیشه‌های مقام معظم رهبری (اعلی‌الله مقامه الشریف) و به روش تحلیل مضمون، گزاره‌ها با موضوع تربیت نظامی با استفاده از نرم‌افزار کیفی (MAX.QDA) مشخص، و به شیوه استقرایی و از جزء به کل مضامین دسته‌بندی و کدهای اولیه تعریف و نهایت به دو مدل شاخه‌ای و مفهومی خروجی گرفته شد:

تحلیل و تبیین الگوی تربیت نظامی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای (اعلی‌الله مقامه الشریف)

۱. مقدمه تحلیل: واکاوی ۵۴ گزاره کلیدی از بیانات فرماندهی معظم کل قوا نشان می‌دهد که تربیت نظامی در دکترین ایشان، فرآیندی تک‌بعدی و صرفاً متکی بر «فنون رزم» نیست. تحلیل مضمون داده‌ها بیانگر آن است که الگوی مطلوب، نظامی «تلفیقی و چندوجهی» است که در آن سه رکن دانش نظامی، روحیه نظامی‌گری، تجهیزات و آمادگی نظامی به صورت درهم‌تنیده عمل می‌کنند. در ادامه تحلیل تفصیلی ابعاد سه‌گانه ارائه می‌شود:

۲. تحلیل بُعد دانش نظامی (گذار از «تجربه» به «نظریه»): یکی از برجسته‌ترین یافته‌های این پژوهش (به‌ویژه در کدهای ۵، ۹ و ۲۳)، تأکید رهبری بر چرخه مدیریت دانش است. معظم‌له بر این باورند که دانشگاه‌های نظامی نباید صرفاً مصرف‌کننده دانش باشند. گزاره «تبدیل تجربیات به نظریات» (کد ۵) نشان می‌دهد که نظام تربیت نظامی باید یک «سازمان یادگیرنده» باشد که تجربیات میدانی^۱ را به دانش مدون^۲ تبدیل می‌کند. این رویکرد مانع از فرسودگی آموزشی شده و پویایی علمی نیروهای نظامی را تضمین می‌کند.

۳. تحلیل بُعد روحیه نظامی‌گری: تحلیل کدهای بخش انضباط (به‌ویژه کد ۲ و ۳۲) از یک نوآوری نظری در دیدگاه امام خامنه‌ای پرده برمی‌دارد. در حالی که در ارتش‌های کلاسیک جهان، انضباط خشک و مکانیکی حاکم است، ایشان الگوی انضباط معنوی را معرفی می‌کنند. وجود هم‌زمان گزاره‌های «ضابطه‌گرایی مستحکم» در کنار «ارتباط عاطفی و برادرانه» نشان می‌دهد که در این الگو، سلسله‌مراتب نظامی مانع از اخوت ایمانی نیست. این ویژگی، وجه تمایز اصلی تربیت نظامی در اسلام با مدل‌های غربی است.

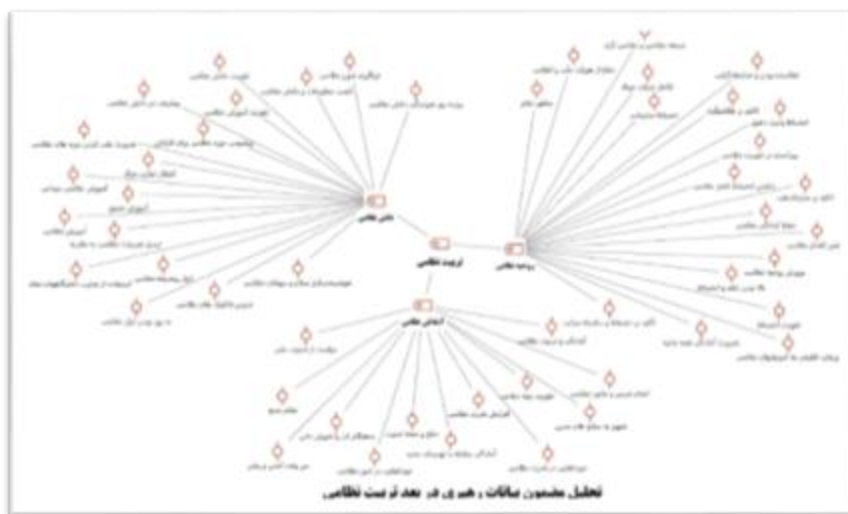
۴. تحلیل بُعد تجهیزاتی و آمادگی نظامی (هوشمندسازی و خودکفایی): داده‌های مرتبط با ابزار (کدهای ۶، ۷ و ۸) نشان‌دهنده نگاه آینده‌پژوهانه رهبری است. تأکید بر «هوشمندسازی مهمات» و «به‌روز بودن ابزار»، بیانگر عبور از جنگ‌های کلاسیک به سمت جنگ‌های فناورانه و دقیق است. در این الگو، تربیت نظامی باید نیروی انسانی را بگونه‌ای آموزش دهد که نه تنها کاربر تجهیزات پیشرفته باشد، بلکه در «تولید و خودکفایی» (کد ۴۶) آن نیز نقش آفرینی کند. تمرکز بر

۱. Tacit Knowledge

۲. Explicit Knowledge

مفاهیمی همچون «مانور»، «تمرین» و «تهدیدهای نوبه‌نو» (کد ۴۸) نشان می‌دهد که هدف نهایی تربیت، خلق «بازدارندگی» است. تحلیل داده‌ها مشخص می‌کند که آمادگی در این الگو، ایستا نیست بلکه وضعیتی پویاست که باید متناسب با تغییر تاکتیک دشمن، به‌روز شود. ترکیب «آمادگی ظاهری» و «آمادگی باطنی» (کد ۴۳) جوهره اصلی این بُعد را تشکیل می‌دهد.

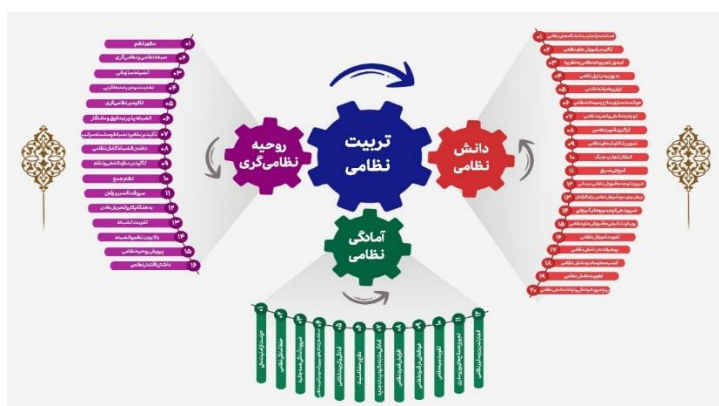
ردیف	مضمون سازمان‌دهنده	تعداد کدها (فراوانی)	درصد اهمیت
۱	توانمندی علمی و دانشی	۱۲ کد	۲۲٪
۲	انضباط و ساختار	۱۱ کد	۲۰٪
۳	آمادگی عملیاتی	۱۰ کد	۱۹٪
۴	تجهیزات و فناوری	۶ کد	۱۱٪
۵	سایر کدهای عمومی	۱۵ کد	۲۸٪

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تبیین مدل حاکم بر تربیت نظامی: تحلیل عمیق مضامین مستخرج از بیانات مقام معظم رهبری (اعلی‌الله مقامه الشریف) نشان می‌دهد که «تربیت نظامی» در منظومه فکری ایشان، یک مفهوم

تک ساحتی و صرفاً فنی نیست؛ بلکه یک نظام تربیتی تلفیقی^۱ است. یافته‌ها حاکی از آن است که پارادایم حاکم بر این الگو، عبور از دوگانه‌های کلاسیک همچون «تخصص یا تعهد» و «نظم آهنین یا روابط انسانی» است. در این الگو، تربیت نظامی فرآیندی است که در آن مؤلفه‌های «سخت‌افزاری» (تجهیزات و مهارت جسمانی) و «نرم‌افزاری» (دانش، بصیرت و انضباط معنوی) به صورت هم‌افزا عمل می‌کنند.

- گذار از «حافظه محوری» به «تولید دانش بومی»: یکی از مهم‌ترین یافته‌های علمی این پژوهش، تأکید معنادار بر «چرخه مدیریت دانش» در نیروهای نظامی است. تحلیل کدها (به‌ویژه کدهای مربوط به تبدیل تجربه به نظریه) نشان می‌دهد که در این الگو، دانشگاه‌های نظامی نباید صرفاً مصرف‌کننده دانش‌های ترجمه‌ای باشند. نتیجه‌گیری می‌شود که تربیت نظامی مطلوب، باید توانایی «انتزاع نظریه از تجربه میدان» را در افسران ایجاد کند. این امر، نظام آموزشی را از حالت ایستا خارج کرده و به یک «سازمان یادگیرنده» و پویا تبدیل می‌کند که قادر است متناسب با تهدیدات نوپدید، دکترین خود را به‌روزرسانی کند.

- بازتعریف مفهوم انضباط: الگوی «اقتدار صمیمانه»: تحلیل داده‌های بخش انضباطی نشان می‌دهد که این پژوهش به یک نوآوری نظری در حوزه مدیریت منابع انسانی نظامی دست یافته است. برخلاف مدل‌های تربیتی غربی که بر غیرشخصی بودن روابط و اطاعت خشک تأکید دارند، الگوی مستخرج از اندیشه‌های رهبری، نوعی «انضباط منعطف و مکتبی» را معرفی می‌کند. در این

۱. Integrated Educational System

الگو، «ضابطه‌گرایی حداکثری» با «روابط عاطفی و برادرانه» جمع‌پذیر است. نتیجه علمی این بخش آن است که انضباط پایدار، نه از ترس تنبیه، بلکه از «باور درونی و تعهد ایمانی» نشأت می‌گیرد.

- هم‌راستایی فناوری و نیروی انسانی^۱: تحلیل مضامین مرتبط با تجهیزات (کدهای هوشمندسازی و خودکفایی) بیانگر آن است که تربیت نظامی باید شکاف بین «پیشرفت فناوری» و «توانمندی نیروی انسانی» را پر کند. نتیجه‌گیری می‌شود که در جنگ‌های آینده (جنگ شناختی و ترکیبی)، افسر مطلوب کسی نیست که صرفاً شجاع باشد، بلکه باید بر «فناوری‌های هوشمند» مسلط بوده و توانایی بومی‌سازی ابزار قدرت را داشته باشد. این الگو بر «خودکفایی» به عنوان یک راهبرد تربیتی (و نه صرفاً صنعتی) تأکید دارد.

- جمع‌بندی نهایی: در نهایت تمامی مضامین پایه و سازمان‌دهنده نشان می‌دهد که هدف غایی الگوی تربیت نظامی در اندیشه‌های امام خامنه‌ای، پرورش نیروی نظامی در «تراز انقلاب اسلامی» است. ویژگی بارز این نیرو، «جامع‌نگری» است؛ به این معنا که:

در بُعد دانشی: نظریه‌پرداز و به‌روز است.

در بُعد عملیاتی: ورزیده و تهدیدشناس است.

در بُعد رفتاری: منضبط و در عین حال دارای روحیه برادری است.

در بُعد ابزاری: نوآور و خودکفاست.

تربیت نظامی (= دانش روز + مهارت عملیاتی) * (انضباط معنوی + فناوری بومی)
توضیح: این فرمول نشان می‌دهد که اگر هر یک از این ابعاد صفر باشد، کل تربیت نظامی دچار چالش خواهد شد.

لذا پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌های نظامی کشور، شاخص‌های ارزیابی خود را از «سنجش محفوظات و مهارت‌های صرف» به سمت سنجش توانمندی ترکیبی (دانش، مهارت، انضباط و بصیرت) تغییر رویکرد دهند.

Reference

قرآن کریم

- Dehkhoda, Ali Akbar (1994), "Dehkhoda Culture", Tehran, Tehran University Press and Printing, Vol. 4.[In Persian]
- Bagheri, Khosrow (1999), "A Second Look at Islamic Education", Tehran: Madrasah Publications. [In Persian]
- Ameli, Manijeh (2002), "A Study of the Theoretical Foundations of Professional Ethics in Islam", Master's Thesis, Iranian Wisdom and Philosophy Research Institute. [In Persian]
- Raghib Esfahani, Abolghasem Hossein bin Mohammad (2002), "Vocabulary of the Words of the Quran", translated by Seyyed Gholamreza Khosravi Hosseini, Tehran: Mortazavi. [In Persian]
- Saliba, Jamil (1991), "Dictionary of Philosophy and Social Sciences", translated by Kazem Barg Nisi and Sadegh Sajjadi, Tehran University Press. [In Persian]
- Delshad Tehrani, Mustafa (2002), "A Journey into Islamic Education", Tehran: Zikr Publishing and Research Institute. [In Persian]
- Majlisi, Mohammad Baqir (1403 AH), "Bihar al-Anwar" Beirut, Dar Ihya al-Turat al-Arabi, vol. 2. [In Persian]
- Tabatabaei, Seyyed Mohammad Hossein (1378), "Tafsir al-Mizan" translated by Mohammad Ali Keramati-Qomi, Tehran: Raja Publishing House. [In Persian]
- Hajj and University Cooperation Office (1376), "Goals of Education from the Perspective of Islam" under the supervision of Ali Reza Aarafi, Tehran: Samat Publishing House.
- Taqipourzaheer, Ali (1403), "Introduction to Educational and Curriculum Planning" Tehran: Agah Publishing House. [In Persian]
- Bankipourfard, Amir Hossein (1381), "Education and Training from the Perspective of the Supreme Leader" Qom: Parents and Teachers Association Publishing House.
- Amini, Ebrahim (1396), "Islam and Education and Training" Tehran: Parents and Teachers Publishing House. [In Persian]
- Ebrahimzadeh, Eissa (2013), "Philosophy of Education" (Educational Sciences), Tehran: Payam Noor University. [In Persian]
- Motahari, Morteza (2018), "Collected Works of Shahid Motahari" Qom, Sadra, Vol. 5. [In Persian]
- Shahgholian, Reza et al. (2019); "Determining Factors Effective in Promoting the Role of Religious and Moral Education of Instructors in a Military University", Tehran: Imam Hussein (AS) Military University. [In Persian]
- Shahriari, Ruhollah et al. (2019), "Professional Qualifications of Religious Education Instructors: Providing a Framework Consistent with the 147th Rule of Nahj al-Balagha".[In Persian]
- Hosseinpour, Reza et al. (2019), "Designing a Model for Evaluating the Effectiveness of Educational and Training Courses in Military Organizations", Tehran: Imam Hussein (AS) University. [In Persian]
- Abyati, Ali et al. (2019); "Behaviorology of Professors and Instructors in Educating Students of the Islamic Revolution and Providing an Appropriate Behavioral Model", Tehran: Imam Hussein (AS) University. [In Persian]
- Shojaei, Saeed (2019); "A Study of the Content of the General Guard Training Course from the Perspective of Commanders and Instructors", Tehran: Imam Hussein (AS) University. [In Persian]
- The website for preserving the works and disseminating the thoughts of the Supreme Leader (Supreme Leader) on the website: www.khamenei.ir. [In Persian]

